

Ez a lista nem teljes, de nem folytatom. Inkább csak felhívom a jövődöbéli tûrázóók figyelmét arra, hogy a tûrát még sokáig szeretnénk folytatni. Azért, hogy érezzük közösségünket, egyûvé tartozásunkat. Azért, hogy megismerjük szûkebb hazánk még megmaradt emlékeit.

Puntigán József

Magyar-szlovák helységnevtár: Alistál-Hroboňovo, Bős-Gabčíkovo, Csallóköz-Žitný Ostrov, Csicsó-Čičov, Dunaszerdahely-Dunajská Streda, Felsőpatony-Horná Potôň, Kulcsod-Ključovec, Ógyalla-Hurbanovo, Pozsony-Bratislava, Somorja-Šamorín, Sössziget-Sol'ary, Talós-Tomašikov.

Vajda Péter Emlékház- avatás Vanyolán

A reformkor számos nagy egyéniségének emléke merült feledésbe századunk második felében, közülük soknak a nagyságát csak a kutatók, a beavatottak látják. Nem mondhatjuk el ezt a Veszprém megyei Vanyola szülötte, *Vajda Péter* esetében. Róla pedagógiai díjat neveztek el, Pápán lakótelep és számos tagozattal működő szabadegyetem viseli a nevét, szobra talapzatára a róla elnevezett vanyolai általános iskola tanulói születésnapja évfordulóján koszorút helyeznek, a megyei NAPLÓ dicséretesen sokszor ad helyet a róla szóló írásoknak, tanulmányoknak.

Vajda Péter vanyolai szülöháza az utóbbi években lakatlanul hagyva romlásnak indult. Az épület hátsó részén a vályogfalak megrogytak, a tető megroskadt. Az ország nehéz anyagi helyzete ellenére az érdekeltek összefogtak, s nemcsak eredeti formájában állították helyre, hanem községi könyvtárat és emlékszobát rendeztek be benne. Az emlékház átadására 1988. október 1-jén került sor több száz főnyi érdeklődő jelenlétében. Ez alkalommal itt nyitották meg a műemléki és múzeumi hónapok is Veszprém megyében. A házon levő emléktáblán számos testület, köztük a Megyei Irodalomtörténeti Társulat és a pápai Jókai Kör helyezett el koszorút. Az emlékházban található kiállítás megtekintése után Masszi Ferenc körzeti igazgató irányításával Vajda Péter szobrához vonult a tömeg, s annak megkoszorúzásával zárult a szép ünnepély. Ezután a községi művelődési házban tudományos emléklülésre került sor.

Huszár János

A debreceni Dokumentációs Stúdió

Országosan egyedülálló gyűjteményről fogok most írni. Speciális abban, hogy míg a múzeumok általában tárgyakat, eszközöket gyűjtenek és mutatnak be, addig a Stúdió kezdetben a jelen idejű eseményeket igyekezett lefényképezni, avagy filmre venni, később ugyanezt tette hanganyaga gyűjtése során is. Tény, hogy a tegnap és a ma eseménye holnapra már történelemmé lesz, s ilyen értelemben a csaknem két évtizede működő Stúdió napjainkra máris a múlt őrzőjévé vált. Am nem a tárgyaknak, vagy az eredeti dokumentumoknak a megszerzésére törekszik, hanem csupán ezek reprodukcióját (fényképét) készíti el, és helyezi el – annak negatívjával együtt – a gyűjteményében.

Az intézmény a Városi Könyvtár részlegeként jött létre. Közvetlen irányítását Zoltai Károly végezte kellő lelkesedéssel és szakértelemmel. Alapítását a városi tanács pénzügyi osztálya, személy szerint Tardi Tibor kezdeményezte és anyagilag erőteljesen támogatta. A Stúdió korszerű felszerelése révén tevékenységének már első éveiben lehetővé vált a város főbb eseményeinek, többnyire fotó, sőt mozgófilm segítségével való megörökítése. Az intézmény 1972-ben kivált a Városi Könyvtár kötelékéből, önállóvá lett, s eredeti helyéről átköltözött a jelenlegi épületébe, a Széchenyi utca 63. szám alá.

Debrecen második vasútállomása, a Nagyállomás. Épült 1901-ben, lebombázták 1944-ben.

Debrecen főutcája 1920 körül

Történt ez azért is, mert felmerültek olyan tervek is, a jövőben ebből az intézményből fog kifejlődni a debreceni rádiós és televíziós állomás.

Két évvel később, 1974-ben Taar Ferenc, volt színigazgató lett a Stúdió vezetője. Ő magával hozta hosszú évekre visszanyúló gyűjteményét, ami a városban történt nevezetesebb események, rendezvények (irodalmi, tudományos estek, interjúk stb.) magnófelvételeit őrizte. Egyidejűleg megindult ennek az új témakörnek a fejlesztése is. Napjainkra kb. 2100 órára becsülhető az irodalmi napok, tudományos ülések, városunk személyiségeivel, híresebb vendégeivel folytatott beszélgetések anyaga. E szalagokon megszólalnak a valamikori vákancsosok, a különböző üzemek, termelőszövetkezetek, iskolák, alkotóműhelyek alapítói, munkásmozgalmi veteránok, tudósok, írók, költők, pedagógusok és politikusok. Különösen gazdag a hangtár irodalmi, művészeti, történelmi anyaga.

Közben nem állt le a képanyag gyűjtése sem. Ennek mennyisége jelenleg mintegy 55 ezer darab fényképre és ugyanannyi méter mozgófilmre becsülhető. Ez a hatalmas anyag tematikailag és tartalmilag rendkívül sokoldalú. A napi események rendszeres rögzítésén kívül az évek során egyre nagyobb súlyt kapott a felszabadulás utáni történelem megőrzítése. Fényképek őrzik az újjáépítés, a földreform, az 1944–1948 közötti évek eseményeit. De rendelkezésre állnak már a magyar középkor, 1848–1849., a két világháború és az ezek közötti évek fontosabb eseményeinek, jellegzetes eszközeinek (pl. várak rajzolatai, lebontott épületek stb.) képei is. Filmkockák és képek öröközik meg az új üzemek építését, a vállalatok bővítését, a régi debreceni utcák hangulatát, a város jelentősebb épületeinek, szobrainak, parkjainak, stadionjainak, strandjainak képét. Főképpen 1975-től felvételeket készítettek a lebontásra kerülő utcákról, házakról, az új lakótelepek építéséről, arculatáról. Így került megőrzésre városunk

építészeti átalakulása. Készültek és készülnek felvételek új létesítmények (művelődési ház, könyvtárak, kórházak, iskolák, trolisíjak) átadásáról, kiállításokról, tárlatokról, jelentősebb rendezvényekről (emlékülések, irodalmi és könyvnapok, virágkarnevál, kórusfesztivál, hidi vásár, színházi napok, sportesemények stb.).

A kedvező jelenségek mellett azonban – elsősorban anyagi okok miatt – visszaesések is voltak az intézmény történetében. Nem valósult meg pl. a rádió- és a televízióállomással fejlesztés, személyi leépítésekre is sor került. Emiatt a továbbiakban nem készültek filmfelvételek, 1982-ben megszűnt az intézmény önállósága is, a Stúdió szervezetileg ismét a Városi Könyvtár része lett, s azóta egyik osztályaként működik, az új osztályvezető Vencsellei István fotóművész lett. Kivált a Stúdióból a hanggyűjtemény is. A kép- és hanganyag újbóli egyesítése csupán 1988-ban következett be.

1982-től kezdetét vette a felhalmozott képanyag tudományos feldolgozása, tematikus nyilvántartásba vétele, szakmai körökben is egyre inkább számon tartják.

A dokumentációs osztály gyűjtőmunkájával értékményt végez, a közkecsenek egyik tárháza lett. Tevékenysége során azonban nemcsak megőriz, hanem be is mutat. Sajátos módszereivel, eszközeivel láthatóvá és hallhatóvá teszi napjaink eseményeit. Debrecen legújabb kori történelmét.

Dr. Szűcs Ernő

Szabó József emlékezete

1988. augusztus 10-én, 73 éves korában elhunyt Szabó József, a büki általános iskola nyugalmazott igazgatóhelyettese. Halálával egy kitűnő pedagógus és népművelő, egyszersmind egyik legkiválóbb honismereti kutatónk, egyik legigényesebb, országos rangú néprajzi gyűjtőnk és helytörténeti írónk távozott az élők sorából.

1915. február 27-én született a Répce-völgy legnyugatibb magyar lakosságú falujában, Répcevisen, kisbirtokos parasztszaládban. Az őt testvér közül egyedül ő, a népmesei „legkisebb fiú” tanulhatott tovább az elemi iskola padjaiból kikerülve, s végezhetette el – a csepregi polgári iskola után – a kőszegi tanítóképzőt. A két háború között értelmiségi „túltermeléssel” küszködő csonkaországban két esztendeig Szabó József is állás nélkül maradt. Végül, egyéves Győr megyei helyettes tanítószolg után, 1937-ben a büki katolikus elemi népiskolában nyert alkalmazást. Még ugyanebben az évben – majd a háború alatt ismét – behívták katonának. A harcok vége felé, Budán esett orosz fogságba, s mint anyyi társa, ő is megrendült egészséggel tért haza. Meghásasodott, gyermekei születtek, lassanként egészsége is helyreállott, s megújult lendülettel látott munkához. De a magyar tanítószolg, történetének talán legnehezebb időszakát élte a sztálinista terror esztendeiben, s még utána is jó ideig. Az elembertelenedett hatalom a pedagógusok személyi jogait is súlyosan megsértette. Gondolataikat, magánéletüket fürkészte, világnézeti meggyőződésüket firtatta, elhintette a gyanakvás és meghasonlás magvait, képmutatásra és elvtelenségre ösztönzött. Ezen a nehéz időszakon főként az a tapasztalt, magas morális értékeket őrző idősebb pedagógusgárda segítette át a magyar oktatásügyet, amelyhez Szabó József is tartozott. Ismerték az ősi szabályt, hogy meg kell adni a császárnak, ami a császáré (meg is adták), de azt is tudták, hogy a tudás, a humánus és az erkölcs örök értékei függetlenek a politika ingalengéseitől, s hogy ezeket az értékeket akkor is át lehet és át is kell adni a felnövekvő nemzedéknek, ha éppen nem ezért jár a leghangosabb dicséret. Tudták, hogy aki emberekkel, s főként gyermekekkel foglalkozik, az csak népe jövőjének és saját lelkiismeretének tartozik felelősséggel, bármilyen legyen is az éppen időszerű „vonal”. Ezt a felelősséget azonban nem háríthatja el magától, hanem törekednie kell, hogy legjobb képességei szerint feleljen meg neki.